

El repte de convertir els casals de gent gran de la Generalitat de Catalunya en casals cívics i comunitaris – Rosa Sans Margenet

Premi Alfons Ortuño 2022 en la categoria "Serveis finalistes"

Us presentem el projecte de la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària del Departament de Drets Socials de la Generalitat de Catalunya al qual l'Escola de l'Administració Pública de Catalunya ha atorgat el 1r premi d'innovació Alfons Ortuño en la

categoria de serveis finalistes en la **6a edició dels Premis Alfons Ortuño – Convocatòria 2022**.

Aquest projecte de títol «Culminació del procés de transformació dels casals de gent gran en equipaments cívics i comunitaris» ha rebut també el **VII Premi Bones Pràctiques Regionals**, atorgat per l'Organització de Regions Unides (ORU-FOGAR).

El projecte, de llarg recorregut, s'ha consolidat en els darrers dos anys amb l'aprovació del **DECRET 46/2022, de 15 de març, dels equipaments cívics i comunitaris de la Generalitat de Catalunya**, i ha obtingut resultats i valoracions satisfactòries per part de la ciutadania i de l'equip professional que l'ha dut a terme.

Amb la doble finalitat de millorar el funcionament intern de l'administració pública i oferir a les persones grans més oportunitats relacionals, inclusives, de formació, d'envelliment satisfactori i d'exercici de **drets**, el programa proporciona l'accés a unes infraestructures i a un conjunt d'activitats integral emmarcat en els **Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) dut a terme per entitats i la Generalitat de Catalunya** per crear un impacte en el benestar i la qualitat de vida de la ciutadania. Tot això amb l'objectiu de continuar avançant en la construcció d'una societat diversa, respectuosa i inclusiva.

Aquesta acció s'ha dut a terme en els casals de gent gran que formen part d'una **xarxa de 157 equipaments cívics i comunitaris** que promou més de nou mil activitats organitzades per associacions, institucions i el Servei de Programació i Dinamització d'Activitats on participen cada any més de cent vint mil persones.

Correspon a la **Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària** la funció de dirigir la gestió i la planificació dels seus equipaments cívics i comunitaris i la programació de llurs activitats.

Els casals cívics i comunitaris tenen com a missió principal la vertebració de la comunitat, i posen a la seva disposició serveis i recursos que milloren la qualitat de vida de la ciutadania per tal d'afavorir la cohesió social, l'equitat, l'arrelament i el sentiment de pertinença al país, i la transmissió de valors cívics. Són espais oberts a tothom, laics, de convivència intergeneracional, i procuren l'empoderament de persones i entitats amb el foment de l'associacionisme i la cultura del voluntariat i la participació ciutadana.

La iniciativa dona resposta a les necessitats de les persones, atén una demanda social que ha evolucionat generacionalment i incorpora noves polítiques que posen la ciutadania al centre de l'acció i suma nous lideratges.

Els **motius** que justifiquen el projecte deriven **del traspàs competencial** d'aquests espais des de l'estat espanyol a la Generalitat de Catalunya. Aquesta va buscar una **transformació que incorporés la dimensió dels deures a la dels drets**, amb una visió de participació interactiva que superés enfocaments assistencials; **l'establiment d'un nou model d'equipament** que introduís canvis en l'organització i el funcionament per guanyar permeabilitat i participació comunitària, superant així l'enfocament d'atenció individualitzada i de lleure; **la recerca d'un nou impacte social** basat en un enfocament universal no segmentat per edats, en la polivalència i la compartició d'usos dels espais, i la voluntat de **minimitzar dirigismes institucionals i el concepte persones usuàries d'activitats**, passant a crear estructures participatives que canalitzin les iniciatives de les persones grans reclamades pels **Congressos Nacionals de Gent Gran** i pel **Consell de la Gent Gran de Catalunya**, i seguint l'expertesa professional que certifica la correlació entre la salut, la qualitat de vida i les activitats que fan les persones, tenint en compte el seu nivell d'implicació.

El projecte s'estructura en **tres fases**:

La primera fase comença l'any 1985 amb el **traspàs de competències per part de l'Estat espanyol**, i pren força l'any 1998 (**3r Congrés Nacional de la Gent Gran**), quan les persones grans posen l'accent en establir unes noves relacions intergeneracionals mitjançant el foment de l'associacionisme i del voluntariat.

L'any 2002 (**4t Congrés**) s'afirma explícitament que els casals han de ser espais cívics i de participació activa que donin cabuda a idees creatives i no només a activitats convencionals. El mateix any, amb la publicació del Llibre Blanc de la Gent Gran Activa es consolida la línia que constata que les persones d'edats diferents haurien de convida i compartir activitats i experiències. Successivament, els congressos posteriors mantenen aquest posicionament.

La segona fase s'inicia l'any 2010 quan es produeix la 1a transformació del Casal de Gent Gran Girona – Montilivi a Casal Cívic. L'any 2013 passa el mateix a Igualada (Casal del Passeig). Al 2014, en unes jornades organitzades per la Fundació "La Caixa", l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya sobre els models de participació de les persones grans, es dona un nou impuls al procés de transformació: *«Cal parlar obertament de models de casals que es caracteritzin per la polivalència, la intergeneracionalitat, sense desplaçar ningú, que evitin l'aïllament, que integrin, que ajudin a la cohesió social. Com més contacte entre generacions, més espais i temps compartits. Així també creixerà el respecte i la consideració envers les persones grans»*. El mateix any, el manifest del **7è Congrés de la Gent Gran** defineix els casals com a espais de convivència multigeneracional.

Entre el 2015 i el 2019, seixanta-cinc casals de gent gran farien aquest pas. Tot i que durant el 2020 i el 2021 es va continuar treballant per reforçar el procés de conversió dels casals de gent gran en casals cívics i comunitaris, la pandèmia va dificultar aquesta tasca. L'any 2021, dos casals més fan el canvi mentre es consolida el desplegament basat en l'acció comunitària a tots els equipaments.

La tercera fase culmina el procés. L'aprovació del **Decret 46/2022, de 15 de març, dels equipaments cívics i comunitaris** dona resposta als profunds canvis socials, culturals, demogràfics i econòmics que s'han esdevingut. Aquest nou marc normatiu preveu fer efectiva la conversió dels darrers quinze casals de gent gran restants l'1 de gener de 2023.

En el decurs de tot el procés, les unitats tècniques han anat transformant la metodologia de treball i han reforçat la coordinació elaborant protocols adaptats a les noves necessitats. S'ha dissenyat una formació específica per a les persones responsables i per als equips professionals en treball comunitari, i una altra en resolució de conflictes oberta també a les persones grans dels casals de gent gran en previsió de possibles reptes de convivència derivats de la nova diversitat als casals cívics i comunitaris. S'ha invertit en programacions que incloguin activitats innovadores; s'han dut a terme reunions amb totes les entitats de gent gran per presentar el projecte, explicar el procés i aconseguir el seu compromís amb el canvi. Tots els casals de gent gran que s'han convertit en casals cívics i comunitaris han rebut un acompanyament constant i individualitzat.

El resultat ha generat equipaments oberts a persones de totes les edats i condicions; espais de convivència i de relacions on tothom pot participar en projectes i activitats, que atenen els seus interessos i necessitats; punts de referència per a les famílies i, a la vegada, espais de suport a les iniciatives d'entitats i a les institucions per fer **treball comunitari**.

Resumint, considerem que és un **projecte innovador** perquè posa el focus en la transformació de la realitat creant nous escenaris, noves interaccions i noves oportunitats. Tot per donar compliment a la missió dels casals cívics i comunitaris amb la màxima eficiència, incrementant hores d'activitat i minimitzant costos, gràcies a la implicació de la societat civil, a un nou sistema organitzatiu de treball de l'equip professional i a una avaluació eficaç.

El projecte té en compte **pràctiques de democràtica participativa** que garanteixen, a través dels òrgans establerts (comissions d'activitats i taules de participació), la recollida i el debat de les propostes i la intervenció en la presa de decisions. Els vincles participatius que s'estableixen ajuden a promoure noves actuacions i nous usos dels espais, canalitzar positivament les informacions i contribuir al desenvolupament comunitari donant impuls a les iniciatives que aporta la societat civil.

S'han aconseguit un coneixement i uns resultats quantificats interessants de traslladar i **compartir, especialment amb l'administració local, però també amb organitzacions i amb la societat en general**, perquè mostren que es tracta d'un projecte que transforma concepcions respecte del grup poblacional de les persones grans, compartimentades i limitadores, i les converteix en intergeneracionals, interculturals i amb aportació de valor personal a l'impuls del desenvolupament comunitari.

En aquest sentit, és rellevant l'interès mostrat per ajuntaments que disposen d'equipaments similars, com també per entitats que, sense vincle directe amb la xarxa d'equipaments de la Generalitat de Catalunya, s'interessen per conèixer l'experiència de transformació dels casals de gent gran en equipaments cívics i comunitaris.

Per exemplificar el potencial d'extrapolació, suggerim accedir a la nova **Plataforma de gestió** que permet la ciutadania i les entitats sol·licitar espais a qualsevol casal de la xarxa per a la realització d'activitats cíviques i socioculturals, conèixer l'activitat que promou cada equipament, així com formalitzar inscripcions. Des d'un punt de vista tècnic, permet gestionar els diferents fluxos de treball i explotar les dades contingudes. En definitiva, es tracta d'una eina de gestió que aporta informació quantitativa molt útil per a l'avaluació.

S'ha incorporat la dimensió intergeneracional perquè les persones grans han tingut accés a la participació en el conjunt d'activitats i als programes transversals interns i externs (Projecte europeu, Programa Òmnia, Comunitats Contra l'Aïllament, Projecte Aprenentatge Servei, entre d'altres) que han permès la incorporació de persones de totes les edats i famílies. Val a dir que la majoria ha mostrat una gran acceptació de la implementació del nou model. A més, persones que visualitzaven aquests equipaments com a espais aliens als seus interessos han trobat o han descobert una nova oportunitat de participació social.

Perquè ningú en restés al marge, també s'ha incorporat la dimensió de la **inclusió social**, fent activitats de suport a la sensibilització centrades en la lluita contra l'exclusió social que fomenten els drets de ciutadania, el civisme, el creixement i l'empoderament personal, i l'associacionisme.

El projecte també inclou actuacions en l'àmbit de la **sensibilització i la lluita contra les violències masclistes** visibles o emmascarades en actituds quotidianes.

És destacable el disseny del programa pilot **“Comunitats contra l'aïllament”** que, davant la soledat no desitjada, i per tal que les persones millorin la seva qualitat de vida, troba alternatives relacionals i impulsa processos de socialització mitjançant acompanyaments individualitzats comptant amb la implicació d'agents del territori i de la ciutadania en general. A la vegada també promou la reproducció del projecte en altres territoris.

A més, cal esmentar **el Projecte Europeu Empowering for Inclusion-E4I** que, amb una durada de dos anys, és un dels projectes beneficiaris de la convocatòria Rights, Equality and Citizenship. Liderat per un partenariat que coordina la Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària, es tracta d'una iniciativa per treballar amb el col·lectiu juvenil per eradicar el racisme, la xenofòbia i altres formes de discriminació i, en particular, la islamofòbia i l'antigitanisme.

Només ens resta agrair al jurat que hagi volgut premiar aquest projecte, i fer un reconeixement ben especial als diferents equips de govern del Departament de Drets Socials que li han donat suport, especialment a l'equip tècnic, que l'ha fet completament seu, l'ha impulsat i l'ha implementat amb tota la seva professionalitat, capacitat i energia.

Rosa Sans Margenet

Cap del Servei de Programació i Dinamització d'Activitats

Direcció General d'Acció Cívica i Comunitària

Departament de Drets Socials

Generalitat de Catalunya

◆ CIVISME, PARTICIPACIÓ I INCLUSIÓ I DESENVOLUPAMENT PERSONAL, RELACIONS INTERGENERACIONALS, TREBALL COMUNITARI